

TEZE DOKTORSKE (PhD) DISERTACIJE

Erzsébet Embersics Skaper

**BESEDOTVORJE PORABSKEGA
SLOVENSKEGA NAREČJA**

Pripravljeno

v okviru Doktorske šole za Slovenistiko na Filozofski fakulteti
Univerze Eötvös Lóránd

BUDIMPEŠTA, 2006

Besedotvorje porabskega slovenskega narečja

1. V nalogi obravnavam besedotvorje porabskega slovenskega govora. V uvodnem delu na kratko predstavim cilje in namen naloge ter diakritična znamenja, ki sem jih izbrala za zapis narečnega gradiva.

Cilj naloge je preučevanje besedotvorja porabskega slovenskega narečja, ugotavljanje, razvrstitev in prikaz narečnih tvorjenk (izpeljank, sestavljenk, zloženk, sklopov) s kratkim zgodovinskim pregledom. Najvažnejše vprašanje naloge je doseči čim večjo primerljivost s sodobnim knjižnim jezikom in tako ugotoviti enakosti ali morebitne spremembe, razlike med narečjem in knjižnim jezikom ter opozoriti na vpliv tujih jezikov (zlasti madžarskega) na porabsko slovensko besedotvorje. Nadaljnja pomembna naloga je predstaviti besedotvorne vrste ter jih ponazoriti s primeri v porabskem slovenskem narečju.

Pri predstavitvi narečnega besedotvorja je zelo pomembno izpostaviti vzporednice med sodobnim knjižnim jezikom in porabskim narečjem, naštetih in ubesediti glavne značilnosti pomenskih skupin, s posebno pozornostjo na narečne posebnosti.

V disertaciji raziskujem besedotvorne značilnosti porabskega slovenskega narečja. Celotno jezikovno območje obsegajočo raziskavo sem lahko opravila zato, ker besedotvorne značilnosti, razen nekaterih manjših razlik, imajo enotno podobo na celotnem porabskem jezikovnem območju. K temu pa je bil pred prikazom besedotvorja potreben obsežen fonološki in fonetični pregled, kajti samoglasniški oz. soglasniški sistemi porabskih slovenskih narečnih inačic se bistveno razlikujejo.

Disertacija je sestavljena iz štirih poglavij, ki jih dopolnjujeta kratek slovenski povzetek in seznam strokovne literature.

2. V drugem poglavju, ki sledi kratkemu uvodnemu delu, podam kratek zgodovinski pregled obravnavanega območja ter narečno členitev slovenskega ozemlja, nato predstavim značilnosti (predvsem

glasoslovne) dveh inačic porabskega narečja, in sicer gornjeseniškega in števanovskega govora.

Slovensko Porabje leži na zahodu Madžarske, stisnjeno med avstrijsko in slovensko državno mejo. Geografsko je območje del prekmurskega Goričkega, ki ga sestavlja sedem vasi: Gornji Senik/Felsőszölnök, Dolnji Senik/Alsószölnök, Slovenska ves/Rábatótfalu (leta 1984 so jo pripojili k Monoštru), Sakalovci/Szakonyfalu, Števanovci/Apátistvánfalva, Andovci/Orfalu, Verica-Ritkarovci/Kétvölgy. Gospodarsko, kulturno in prometno središče slovenskega Porabja je Monošter/Szentgotthárd.

Po klasifikaciji slovenskega jezikoslovca Jožeta Toporišiča ločimo na slovenskem narodnostnem ozemlju osem narečnih skupin. To stanje je rezultat tisočletnega zgodovinskega razvoja, ki so ga usmerjali in določali mnogi notranji in zunanji dejavniki. Zdi se, da je eden najpomembnejših bila že sama naselitev slovenske zemlje, drugi pospeševalec narečne členitve pa lahko odkrijemo v nekaterih inovacijah. Zemljepisne razmere, prometne poti in smeri, utrjene že v praslovanski dobi, zgodnja upravno-politična razdelitev slovenske zemlje in njen zgodovinski razvoj, cerkveno-upravna organizacija so bili gotovo dejavniki, ki so narečno členitev slovenskega jezika pospeševali in po svoje oblikovali manjše narečne enote, narečja in govore.

Porabsko slovensko narečje spada v panonsko narečno skupino, v okviru tega pa je eden od govorov prekmurskega slovenskega dialekta. Dialektološke raziskave v Porabju govorijo o dveh inačicah porabskega govora, o gornjeseniški in števanovski varianti. Prvo govorijo na Gornjem Seniku, v Ritkarovcih in na Dolnjem Seniku, drugo pa v Števanovcih in ostalih slovenskih vaseh (v Sakalovcih, Slovenski vesi in v Andovcih). Na izoblikovanje dveh različic je morda vplivalo tudi to, da so bile na dve območji ločene vasi tudi v gospodarskoupravnem (posest Dobra in monoštrski samostan) in v cerkvenoupravnem pogledu (seniška in števanovska župnija). Ti dve varianti se najbolj razlikujeta v dolgem in kratkem vokalizmu ter v konzonantizmu. Fonološke razlike med gornjeseniškim in števanovskim narečjem so najbolj opazne v številu diftongov in v razvoju fonema j. V gornjeseniškem narečju je manj diftongov kot v števa-

novskem, kjer se po eni strani dolgi i, ü in u diftongizirajo v e:Ç, ö:Ç, o:Ç, po drugi strani pa se kratka ozka e in o diftongizirata v ie in uo. V soglasniškem sistemu je največja razlika med govoroma v razvoju j, ki se za nezvenečimi nezvočniki in pred sprednjimi samoglasniki v Števanovcih razvije v t' (*d'vɔ:rnict'e*, *'lä:Çšnact'e*, *k'linčect'e*), na Gornjem Seniku pa v k (*so'da:cke*, *s'târêške*, *š'konečke*).

Skupina šč>št' je ohranjena v Števanovcih, na Gornjem Seniku pa se je disimilirala v šk: *goš't'ica*, *'ešt'e*, *'tiešt'e*, *g'râ:²bišt'e*, *'küšt'er* - *goš'kica/koš'kica*, *'eške*, *'teške*, *g'ro:²biške*, *'küšker*.

V tem poglavju predstavim tudi dela in študije narečjeslovcev, ki so se ukvarjali z raziskovanjem porabskega slovenskega narečja. Tine LOGAR, slovenski dialektolog, je predstavil fonološki sistem gornjeseniškega govora, Zinka ZORKO, slovenska jezikoslovka in dialektologinja, pa je raziskovala števanovsko varianto in je v svojih delih podala fonološko, morfološko in deloma tudi leksikološko analizo te inačice. Med njenimi dialektološkimi deli najdemo tudi primerjavo porabskega narečja in slovenskega knjižnega jezika, v svojih delih predstavi tudi nekatere fonološke razlike med gornjeseniškim in števanovskim govorom. Od domačinov se je s porabskim narečjem ukvarjal Francek MUKIČ, ki je v svoji diplomski nalogi obdelal glasoslovje in oblikoslovje seniškega govora, tudi zbral narečno leksikološko gradivo v Porabju.

Zgodovinski pregled jezikovnega območja je izredno pomemben zlasti zaradi izoblikovanja narečnih variant, kakor tudi narečna členitev slovenskega jezika ter njeni najvažnejši dejavniki, saj največ jezikovnih pojavov ter njihov diahroni razvoj postane razumljiv oz. jasen prav na osnovi tega.

3. Pred obravnavo besedotvorja pa se mi zdi še potrebno primerjati osnovne izraze oz. definicije besedotvorja v slovenskem in madžarskem jeziku in v okviru tega podati še protistavo besednovrstnih sistemov v obeh jezikih. Zaradi tega v tretjem poglavju podam kratek pregled o besedotvorju in besednovrstnem sistemu v slovenskem in madžarskem jeziku s predstavitvijo osnovnih pojmov in kriterijev v obeh jezikih.

Temeljna razlika med slovenskim in madžarskim besedotvornjem je, da tvorimo nove besede v slovenskem jeziku iz podstave, v madžarskem jeziku pa iz osnovne besede. V posameznih redkih primerih tudi v madžarskem jeziku najdemo tvorbe iz podstave (npr.: podstave z variantama s in v), vendar so to samo izjeme. V madžarski strokovni literaturi ločijo dve glavni besedni vrsti: izpeljavo in zlaganje. V slovenskih slovnica pa govorijo o štirih glavnih besedotvornih vrstah, to so izpeljava, zlaganje, sestavljanje in sklapljanje. Razlike lahko po eni strani ugotovljamo na podlagi klasifikacije oz. členitve, po drugi strani pa lahko odkrijemo v tem, da sta slovenski in madžarski jezik genealoško in tipološko nesorodna jezika (v slovenščini so predponska obrazila, v madžarščini pa jih ni).

Besedotvorje lahko predstavimo in obravnavamo na osnovi različnih kriterijev.

V slovenski strokovni literaturi besedotvorje navadno obravnavajo po štirih kriterijih: 1. besednovrstna pripadnost tvorjenke (samostalnik, pridevnik, glagol, prislov); 2. pripadnost tvorjenke k besedotvorni vrsti (izpeljanka, zloženka, sestavljenka, sklop); 3. podstavna motiviranost (npr. samostalnik iz glagolske, pridevniške, samostalniške in prislovne podstave itn.); 4. besedotvorni pomen tvorjenke (npr. vršilec dejanja, vršilnik dejanja, dejanje, rezultat dejanja itd.).

V madžarski strokovni literaturi besedotvorja ne prikazujejo na splošno, temveč sta izpeljava in zlaganje obdelana v posameznih poglavjih. Izpeljava je obravnavana in prikazana na osnovi klasifikacije obrazil oz. podrobnejše analize posameznih obrazil, zlaganje pa je predstavljeno po vrstah zloženek: endocentrične, eksocentrične in priredne zloženke.

Posamezne besednovrstne kategorije se v jezikovnih sistemih slovenščine in madžarščine ne pokrivajo popolnoma. Prvi vzrok tega je, da sta slovenski in madžarski jezik genealoško in tipološko nesorodna jezika, drugi pa izvira iz različne stopnje preciznosti pri notranji členitvi posameznih klasifikacijskih kriterijev.

4. V četrtem, ki je obenem glavno oz. najvažnejše poglavje moje disertacije, se lotim podrobne analize porabskega slovenskega

narečja. Najprej predstavim splošne značilnosti besedotvorja, tj. osnovne pojme in glavne delitve, z narečnimi primeri ponazarjam besedotvorne vrste ter podam algoritme posameznih besedotvornih načinov.

V porabskem slovenskem narečju se tvorijo nove besede z vsemi besedotvornimi načini, ki jih poznamo v knjižni slovenščini, toda živost in pogostnost besedotvornih vrst in sredstev se razlikujeta. Največ novih besed se tvori z izpeljavo, in sicer z navadno in modifikacijsko oz. inačenjsko. Ostale tri besedotvorne vrste so manj navzoče v porabskem narečju, izjema so tiste „zloženske“, ki so nastale iz zveze prislova in glagola pod vplivom madžarskega oz. nemškega jezika (npr. *'cü(Ç)par'pelatę*, *'dõÇzb'rü:stę*, *'gõrs'pi:satę*, *'nimopoko'si:tę*, *'ko:ʔls'pi:satę*).

Temu sledi podrobna predstavitev in razvrstitev zbranega besedotvornega gradiva na podlagi štirih kriterijev: 1. besednovrstna pripadnost tvorjenke (samostalnik, pridevnik, glagol, prislov); 2. pripadnost tvorjenke k besedotvorni vrsti (izpeljanka, zloženska, sestavljenka, sklop); 3. osnovna motiviranost (npr. samostalnik iz glagolske, pridevniške, samostalniške in prislovne podstave itn.); 4. besedotvorni pomen tvorjenke (npr. vršilec dejanja, vršilnik dejanja, dejanje, rezultat dejanja itd.). Narečno gradivo predstavljam na podlagi besedotvornega pomena, v okviru tega po abecednem redu obrazil, ter v posameznih skupinah navedem tvorjenke moškega, ženskega in srednjega spola. Kot osnovne oblike navedem pri glagolih nedoločniške oblike, pri samostalnikih edninske ali množinske imenovalniške oblike, pri pridevnikih pa edninske imenovalniške oblike moškega spola v osnovniku. Pri predstavitvi oz. analizi besedotvornega gradiva uporabljam splošne jezikoslovne krajsave.

a) Samostalniške besede v narečju izpeljujemo iz glagolov, pridevniških in samostalniških besed, redko tudi iz prislovov in povedkovnikov. Če primerjamo narečje in slovenski knjižni jezik, lahko ugotovimo, da imajo navadne samostalniške izpeljanke iz različnih osnov podobne pomenske skupine v obeh zvrsteh jezika, še več, za vsako pomensko skupino tudi v narečju najdemo nekaj primerov izpeljank. Največ samostalniških izpeljank kaže take značil-

nosti, kot so v knjižnem jeziku (npr.: 'ti:stę̣, š'terę ko'si: > 'kos -ec, 'ti:stę̣, š'terę b'rü:sę > b'rü:s -ø, 'ti:stę̣, š'terę s've:Çtę > s've:Çč-a), vendar najdemo tudi tvorjenke tujega izvora (zlasti madžarskega in deloma nemškega), kar pomeni prevzeto podstavo (npr.: 'ta:n, 'gę je 'gâzda > gaz'd -ija, 'ti:stę̣, š'terę 'ma: s 'kęn op'râftę > tešla'r -ija), ali prevzeto obrazilo (npr.: 'ti:stę̣, š'terę zapo've:Çda > zapo've:Çd -oša, 'ti:stę̣, š'terę je 've²kę > vele'k -a:š.), ali da sta oba tujega izvora (npr.: 'ti:stę̣, š'terę sa/se z 'mōtoron 'vōzę > 'mōtor -oša, 'ti:stę̣, š'terę v 'bo:²tę o'da:va > 'bo:²t -oša, 'ti:stę̣, š'terę 'ko:²dę > 'ko:²d -eš, 'ti:stę̣, š'terę je 'bu:ta > 'bu:t -aš).

Samostalniške izpeljanke iz prevzete podstave s prevzetim obrazilom delimo v dve skupini: 1. v tiste, ki so se popolnoma prilagodile porabskemu narečju ('mōtoroša, 'bo:²toša, 'ko:²dęš, 'bu:taš), 2. v samostalniške tvorjenke, pri katerih še čutimo tuj izvor ('ga:rdęštâ, 'âkvaręum, 'jubęleum/'jubęleom).

V porabskem slovenskem govoru najdemo več narečnih samostalniških izpeljank, ki so verjetno arhaične tvorbe (npr.: vuče'n-eni:k < 'ti:stę, š'terę sa/se f'ci:) ali pa so nastale z narečnimi priponskimi obrazili [narečno obrazilo **-tę:r** (pas'tę:r) v primerjavi s knjižnim **-tir**, priponski obrazili **-iteo/-itel** (kars'titeo/kars'titel, re'siteo/re'sitel) kot vzporednici knjižnega **-itelj**, narečni obrazili **-teo/-tel** (o'büteo/o'bütel) namesto knjižnega **-alo**], ali pa gre za tipične narečne izpeljanke (š'kęr < 'to:², s 'kęn sa/se š'kęřę, 'mela < 'to:², 'kâ sa/se 'melle, obedo'va:lnęca < 'ta:n, 'gę sa/se obedo'va:).

V narečju se oblikujejo samostalniške izpeljanke tudi iz sestavljenih podstav ('za:plada, po'pe:Çvaňe, nas'râmnost, na'ma:rnost, ne'du:žnost) kot tudi tvorjenke iz zloženih podstav ('vō'pitaňe, f'küpsp'ra:vlaňe, 'semo'go:²čę, 'veķę'večnost, 'po:²no:²čnęca).

Pri samostalniških izpeljankah ob pridevniški podstavi se z največjo rodnostjo potrjujejo konverzne tvorjenke na **-Y** (npr.: 'moškę, 'lübę, 'vöz'râščeneę, 'ma:lę, e'di:neę, p'ra:vę), ki ni omejen le na lastnostne podstave, marveč se pojavlja tudi ob vrstnih (npr.: gos'počķę). Narečno posebnost predstavljajo tudi tvorbe iz deležnika (parme'no:²čę, na'zo:²čę) in samostalniške izpeljanke iz modificiranega pridevnika (dob'ro:²tņęk).

Modifikacijske samostalniške tvorjenke niso važne po številčnosti, marveč predvsem zaradi raznolikosti tvorijo pomembno skupino, kar je posledica tega, da se narečje večinoma ne pojavlja v pisni obliki, temveč kot govorjeni jezik, pri katerem ima zelo pomembno vlogo čustveno izražanje.

Samostalniške izpeljanke stilno niso enake. Poleg stilno nevtralnih izrazov, kot so npr. *p'rɔrɔk*, *s'lü:žba*, *'kü:jar*, *zɛ'da:r*, *ka'dilo* itd., imamo tudi stilno zaznamovane, npr. *dre'målo*, *moto'vi:lo*, *vo'nîlo*, *ča'sålo*, *brü'sålo* itn.

V porabskem slovenskem narečju je malo zloženek. Izmed vrst, ki jih ločimo v sodobnem knjižnem jeziku, najdemo več ali manj primerov le za dva tipa: A - medponsko-priponske zloženke, npr. *'čüdo'delnek*, *v'nɛbo'zɛtkɛ*; B - samomedpanske samostalniške zloženke, npr. *'ko:²lna'po:²t < 'po:²t za 'ko:²la*, *'pe:Çška'po:²t < 'po:²t za 'pe:Çške le'di:*.

V porabskem slovenskem govoru je domačih slovenskih zloženek malo, veliko več je prevzetih iz madžarščine, med katerimi najdemo tudi t.i. mešane tvorjenke oz. hibride (npr. *p'ra:'cu:ker*). Poleg tega pa v narečju obstajajo še zloženke nemškega izvora (*š'tur-la:mp*, *št'rüm'pa:nklɛ ipd.*).

Samostalniških sestavljenk je prav tako malo, v narečju obstaja pet predponskih obrazil, s katerimi tvorimo nove besede: **antɛ-** (*antɛk'ristoš*), **ark-** (*ark'a:ngeo*), **na-** (*na'ka:k*, *nas'reča*), **ne-** (*ne'du:žnost*), **ni-** (*'nika*, *'niške*).

Sklopni samostalniki so prav tako redki. Delimo jih v tri skupine, in sicer v take, ki imajo 1. za sestavino kak glagol (*'bo:²kpo-'ma:gaÇ*); 2. kako zvezo pridevnika in samostalnika (*zd'råvamarija*); 3. kako nepregibno besedo (*'niškeneÇ*). Pri tvorbi se lahko izgubi kak naglas podstave ali pa se le-ta tudi drugače spremeni (*'očanaš*, *zd'råvamarija*, *'nikaneÇ*).

b) Pridevniške besede so izpeljane iz samostalniških besed (*'mäma* > *'mämen*, *bar'gäča* > *bar'gäčnastę*), glagolov (*'kü:jatę* > *'kü:jane*, *skar'betę* > *skar'bečę*), prislovov (*'letos* > *'letošnę*, *'däleč* > *'da:lečnę*) ter iz pridevniških besed (*st'räšen* > *star'sa:nskę*, *'poÇben* > *'poÇbenskę*). Tudi pri tvorbi pridevnikov ločimo navadno in inačenjsko izpeljavo. Navadne izpeljanke razpolagajo z večino besedotvornih pomenov, ki jih poznamo v knjižnem jeziku. Narečna posebnost je npr. premena obrazila **-ji** v **-d'ę** (*k'ra:vd'ę*, *'ribd'ę*) ter pogostnost narečnega obrazila **-čkę** (*ro'văčkę*, *de'jäčkę*, *so'däčkę*). V narečju je velika večina pridevniških izpeljank zastopana v določni obliki (*la'senę*, *vo'dę:ne*), kar je osnovna značilnost dialekta.

Posebnost izglagolskih pridevniških izpeljank je, da so nastale zlasti iz sestavljenih glagolskih podstav (*po'česatę* > *po'česane*, *zb'risatę* > *zb'risane*, *par'vezatę* > *par'vezane*, *zagra'di:tę* > *zagräjene*, *o'k•stetę* > *o'k•ščene*), poleg tega pa obstajajo še tvorjenke iz zloženih glagolov (zlasti iz zveze prislova in glagola), npr. *'vöpo'čintę* > *'vöpo'činęne*, *'nüza'rästę* > *'nüza'räščene*, *p're:Çkpoko'si:tę* > *p're:Çkpo'košene*.

Modifikacijski pridevniki zajemajo skoraj vse (izjema je pomen 'približevanje k določeni lastnosti') besedotvorne pomene, ki obstajajo v knjižnem jeziku, vendar največkrat so zastopane v zelo majhnem številu. V pomensko skupino 'jasnejša uvrstitev med pridevnike' spadajo predvsem pridevniške izpeljanke, nastale iz madžarskih podstav s slovenskimi priponskimi obrazili (*'mešterskę*, *'xirošen*, *ba'tęžen*).

V porabskem govoru je zlaganje pridevniških besed precej redko. Pridevniki se zlagajo medponsko-priponsko oz. samo medponsko. Medponsko-priponske zloženke so v narečju nastale iz glagolske zveze s samostalnikom (*bo'ga:bo'gęčę*) in iz neimenovalniške zveze pridevniške besede s samostalnikom (*'go:²log'lave*, *š'tirekęk'la:tę*). Samomedponske zloženke so iz zveze dveh pridevniških besed. So podredne ali priredne: *'rinskoka'to:²leškę* < *'rinskę ka'to:²leškę*, *'č•no-'be:Çlę* < *'č(a)ren pa 'be:Çlę*. V narečju se namesto zloženek večinoma uporabljajo besedne zveze, različni opisi ali madžarske spojojenke.

Sestavljanje pridevniških besed se v govoru porabskih Slovencev pojavlja le s štirimi predponskimi obrazili: **na-** (*nas'rečen, na'du:žen, nas'ra:men*); **na:Ç-** (*'na:Ç'ü:šę, 'na:Çk'repšę, 'na:Çg'löpšę*); **ni-** (*'ništarne, 'ni(k)šę, 'nikak*); **pre-** (*prem'la:dę, pres'ta:rę, pred'ra:gę*).

V narečju bi lahko v to skupino uvrstili tudi zanikane oblike pridevnikov: **ne:Ç-** (*'ne:Çm'la:dę, 'ne:Çz're:Çlę, 'ne:Ç'g•dę, 'ne:Ç'poznanę*).

Sklopnih pridevnikov v porabskem slovenskem govoru skoraj ni (*'nikaneÇv're:Çden, 'ta:(k)še'fęle, 'ovaške'fęle*). Bolj običajno pa je sklapljanje pri števniki, npr. *'edend'vãÇstę, d'va:d'vãÇstę, t'ri:-d'vãÇstę, 'sedemd'vãÇstę, d'va:t're:stę, 'osant're:stę, da've:tt're:s-tę, ...; 'pe:da'sę:t, da've:da'sę:t...; d've:Çs'to:², t'ri:s'to:², 'seden-s'to:², 'osans'to:²...*

c) Glagole tvorimo z izpeljavo (navadno tudi tako iz zveze s predlogom in inačenjsko), sestavljanjem in zlaganjem, ne pa tudi s sklapljanjem.

V porabskem slovenskem govoru glagolske izpeljanke dobimo z navadno in modifikacijsko izpeljavo, v podstavi teh izpeljavnih glagolov je lahko: 1. samostalnik (*'ve:rtęvate*); 2. pridevnik (*la'di:-tę*); 3. medmet (*'čifkate*); 4. predložna besedna zveza s samostalnikom oz. glagolom (*do'le:Çvate, parme'no:²tę*); 5. katera druga oblika, glagol in še kaj (*'da:vate, 'buÇtę sa/se*). Izpeljavni glagoli navadno imajo podobne pomeni kot v sodobnem knjižnem jeziku.

Glagole izpeljujemo tudi iz glagolov s predlogi ali členki. V porabskem slovenskem narečju je navzoča tvorba z največ predponskimi obrazili, ki jih poznamo v knjižnem jeziku, vendar niso zastopane z vsemi pomeni. Samo za porabski govor značilne predpone so **vo-/vu-, sa-/s-, par-, o-, z-/zo-** (npr. *vo'gãsnętę, 'vuÇtę, vož'gãtę/vuž'gãtę, sam'lętę, sag'retę, parla'tętę, par've:rtęvate, par-g'nãtę, par'rezate, parca'di:tę, o'dãtę, o'da:vate, z'gintę, zost're:Çlate, zo'sękate*), ki stojijo namesto knjižnih **u-, se-/s-, pri-/pre-, pro-, po-**. Glagoli se izpeljujejo tudi s poponskimi obrazili. V porabskem slovenskem govoru najdemo tvorjenke s poponami **sa/se** (*po-*

'bo: 2kšate sa/se, poge'bi:te sa/se) in se ('vüpatę se, po'so: 2dęte se), izpeljanke z **ga, jo** v narečju ne obstajajo.

Modifikacijske glagolske izpeljanke so nastale iz glagolov, to so nedovršniki iz dovršnikov (npr. 'večkrat 'počte > 'po: 2kate, 'večkrat omad'lete > omad'le: Čvate, par'metate > parme'ta:vate, 'küpte > ke'püvate) ali pa modifikacije v smislu manjšanja, ljubkovanja, slabšanja, npr. (npr. 'málo/'nika 'd'ukate > 'd'ufkate, 'dosta 'd'o: 2kate > 'd'âÇckate, 'táckate).

Glagolov, ki nastanejo z zložitvijo podstave, je v porabskem govoru malo (npr. b'lâgos'loveęte), toda v narečju najdemo zelo veliko kalkov, in sicer v prislovih ob glagolih. Prislovi ob glagolih so dobesedni prevodi madžarskih oz. nemških preverbov, ki omogočajo enostavneje izraziti pomen (npr. 'goro'bęste < 'felakaszt' oz. 'aufhângen', o'bęste < 'akaszt' oz. 'hângen', 'gor- < 'fel-' oz. 'auf-'). Ker v narečju prislovi tvorijo z glagoli nerazdružno enoto, zato uvrščamo take glagolske tvorjenke med zloženke.

Glagole tvorimo tudi iz madžarske podstave s slovenskimi obrazili, in sicer iz madžarskega samostalnika ('lâbdate sa/se, 'kefateęte), madžarskega pridevnika ('cifrateę, bat'rüvateę) in madžarskega glagola (ban'tüivateę, enge'düivateę, vars'tüivateę, 'di:četeę). Izpeljanke iz madžarskega samostalnika in pridevnika imajo podobne pomene, kot jih poznajo glagoli, ki so tvorjeni iz slovenske podstave s slovenskimi obrazili. Iz madžarskih glagolov izpeljani glagoli pa se povsem razlikujejo od slovenskih glagolskih izpeljank, saj nimajo pomenov, kot so tvorba nedovršnikov iz dovršnikov ali modifikacija v smislu manjšanja, ljubkovanja, slabšanja ipd. Nastali so ali iz madžarske glagolske podstave s slovenskimi glagolskimi obrazili (enge'düivateę, 'a:snęteę, to'mâčeteę) ali pa so tvorjeni iz madžarskega nedoločnika na **-ne (-ni)** z obrazilom **-va-teę** ('szavazni' > 'sâvâzneę- + -va-teę > 'sâvâznevateę, 'va:lâs(t)neę- + -va-teę > 'va:lâs(t)nevateę). Tvorbo iz madžarskega nedoločnika lahko opazimo pri vseh novejših glagolih, kajti v narečju ne najdemo madžarskih glagolov v nespremenjeni obliki.

č) V porabskem slovenskem govoru prislove tvorimo najpogosteje z izpeljavo, in sicer iz samostalniške (*ž'lakoma, do'ma; 'gore, 'dole, 'nūtre, d'e'seņe/d'a'seņe*), pridevniške (*la'po:², 'lepše, 'bo:²kše*), glagolske (*sk'rūma, pars'tānoma*) in predložnozvezne (*po'nōče, z'le:Čpeņ, namas'la:ne, na'ki:sale, na'go:²stę*) podstave, pogosteje tudi s sklapljanjem (*z'vekšoga, odz'vūna, odz'no:²tra, 'ko:²vrāt*), s sestavo pa komaj (*na've:Čdoč*).

Na področju dialektološke raziskave je potrebno v slovenskem Porabju še veliko raziskovalnega dela, da bi obdelali oz. predstavili govore vseh porabskih naselij na vseh jezikovnih ravlinah ter odkrili osnovne jezikovne značilnosti narečja porabskih Slovencev. Po temeljnem preučevanju različnih variant oz. podvariant bi lahko nastalo delo, ki povzame narečne posebnosti, nanašajoče se na celotno porabsko območje.

Publikacije v zvezi s temo

1. Značilnosti gornjeseniškega narečja. In: GADÁNYI Károly (szerk.): *Nemzetközi Szlavisztikai Napok III.* Szombathely 1988, 169-177.
2. Madžarske besede v gornjeseniškem narečju. In: GADÁNYI Károly (szerk.): *Nemzetközi Szlavisztikai Napok IV.* Szombathely 1991, 111-120.
3. Vpliv madžarskega besedotvorja oz. madžarskega jezika na besedotvorje seniškega govora. In: GADÁNYI Károly–BOKOR József–GUTTMANN Miklós (szerk.): *Nyelvi tudat, identitástudat, nyelvhasználat.* Szombathely 1996, 87-92.
4. Glagolske tvorjenke v seniškem govoru. In: ZORKO, Zinka–KOLETNIK, Mihaela (szerk.): *Logarjev zbornik.* Maribor 1999, 180-185.
5. Pisna raba porabščine ob koncu 19. stoletja na primeru odlomka Sibiline knjige. In: BOKOR József (szerk.): *Az anyanyelv a kétnyelvűségben.* Maribor-Lendva 1999, 106-111.
6. Magyar elemek a Rába-vidéki szlovén nyelvjárásban. In: BALASKÓ Mária (szerk.): *Tanulmányok a Filológiai Intézet Tudományos Műhelyéből.* Szombathely 2001, 67-73.
7. Tvorjenke v rokopisu z Gornjega Senika. In: GADÁNYI Károly (szerk.): *Studia Slavica Savariensia 1-2. VII. Nemzetközi Szlavisztikai Napok.* Szombathely 2002, 174-186.
8. Képzett igék a Rába-vidéki szlovén nyelvjárásban. In: BALASKÓ Mária (szerk.): *Tanulmányok a Filológiai Intézet Tudományos Műhelyéből.* Szombathely 2003, 95-102.
9. Samostalniške tvorjenke odlomka Sibiline knjige s konca 19. stoletja. In: MOISEENKO, Viktor (szerk.): *Studia Slavica Savariensia 1-2.* Szombathely 2003, 433-442.